

Príhovor k výročnému stretnutiu členov Združenia pre genealogický výskum dolnozemsých Slovákov – Galanta 19.-20.6.2021

Výročné stretnutia členov nášho Združenia pre genealogický výskum dolnozemsých Slovákov sú príležitosťou nielen na stretnutia členov, priateľské rozhovory, ale aj na výmenu skúseností a poznatkov z našej práce. Zároveň sú príležitosťou aj na oficiálne bilancovanie výsledkov našej práce v uplynulom období. Združenie začalo svoju činnosť v roku 2016. Dnes je rok 2021 a máme za sebou roky usilovnej práce, zdokumentované konkrétnymi, hodnotnými výsledkami – či už v oblasti indexovania – postupného prepisovania dolnozemsých matrik, vytvárania jednotlivých databáz, párovania údajov v databázach za účelom odstraňovania nepresností a omylov, ktoré sa v starých matrikách občas vyskytujú, ale aj pri spracovaní našich skúseností z indexovania a párovania matričných údajov matriky Slovenského Komlóša v podobe prvej odbornej publikácie – Matriky Slovenského Komlóša, ktorá vyšla v jeseni minulého roka.

Pri takýchto príležitostiach si ne jeden z nás položí aspoň v duchu otázku – sme spokojní s našou prácou a jej výsledkami? Naplňa nás práca so starými latinskými, resp. maďarskými matrikami, v ktorých sú neraz zadokumentovaní aj naši dávni, či menej dávni predkovia? Nuž každý si musí na túto otázku odpovedať sám podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia.

Takmer všetci členovia sa zapojili do práce združenia hlavne z toho dôvodu, že svojím pôvodom sú potomkami povojnových presídlencov z historického regiónu Dolnej zeme a že už viac- menej sami pátrali po svojich predkoch. Čiže mali silnú motiváciu, prečo sa zapojiť do tejto dobrovoľníckej činnosti, ktorá nie je finčne honorovaná. Na otázku, pre koho vlastne robíme indexovanie dolnozemsých matrik, sa dá odpovedať, že v prvom rade pre obyvateľov daného historického regiónu Dolnej zeme a ich potomkov, neraz roztrúsených okrem dnešného Maďarska, Rumunska a Srbska aj na Slovensku, v Českej republike a v iných krajinách po celom svete. Na druhej strane výsledky nášho bádania privítajú aj profesionálni či amatérski genealógovia, ktorí majú neraz len nepriame väzby na región historickej Dolnej zeme – napr. tým, že sa tam v minulosti odsťahovali z územia dnešného Slovenska členovia ich rodu, ktorí tam vytvorili samostatnú väzbu rodu. A takých je tiež pomerne dosť. V neposlednom rade výsledky našej práce sú učitočné aj pre samotnú Evanjelickú cirkev či už v Maďarsku, na Slovensku (ale aj v Rumunsku, či Srbsku), keďže sa zaoberáme cirkevnými evanjelickými matrikami. Nezabúdajme, že pred rokom 1918 existovala jednotná celouhorská evanjelická cirkev. Výsledky nášho bádania sú zaujímavé aj pre ďalšie spoločenskovedné odbory, ktoré dostávajú v podobe elektronickej databázy pomerne objektívne, vedecky dosť presné a podložené údaje, dokumentujúce aspoň nepriamo nielen historický vývoj lokalít a obyvateľov Dolnej zeme, ale aj jazykovedný – lingvistický, štatistický, etnologický, kultúrny a religiózny vývoj, ba aj národnostné smerovanie na daných lokalitách. Práca nášho združenia sa dá tak prirovnať k horolezcom - „prvolezcom“, zdolávajúcim zatiaľ prevažne neobjavené, resp. len málo objavené matričné informácie a poznatky z dolnozemsých matrik, ktoré ponúkame v jazykovo aj elektronickej prístupnej forme potenciálnym záujemcom. Je to dobrovoľnícka, nehoronorovaná práca, vyžadujúca hlavne veľa osobného času, entuziazmu, elánu, trpezlivosti, ale aj vedomosti, skúsenosti a schopnosť obety v prospech spracovania čo najkompletnejšej databázy matričných údajov skúmaného regiónu. Sme v istom zmysle v postavení súčasných stredoeurópskych martýrov vedy a výskumu, ktorí sa obetujú na „oltár vlasti, na oltár vedy a výskumu“, pre dobro kolektívu našej spoločnosti. Preto sme vďační každému formálnemu aj neformálnemu oceneniu našej činnosti a jej výsledkov, každej informácii o našom združení a jeho práci.

V tejto súvislosti možno nejedného z nás napadla otázka – prečo túto činnosť robíme my – zväčša potomkovia presídlencov žijúci na Slovensku? Prečo neexistuje takáto skvelá, neformálna vedecko-výskumná báza na genealogický výskum dolnozemsých Slovákov, akou je naše združenie aj v tej časti historickej Dolnej zemi, ktorá v súčasnosti je v Maďarsku – napríklad v Békešskej Čabe či v Slovenskom Komlóši? Odpoveď na túto otázku sme si doplnili po našej neúspešnej žiadosti, v ktorej sme požiadali, či by sa na Čabe a v okolí nanašili jednotlivci, resp. aj skupinka agilných zapálených ľudí, ktorí by nám boli ochotní pomáhať v indexovaní matričných údajov, aby práca na nich bola rýchlejšia, efektívnejšia. Zapojenie sa jednotlivých dobrovoľníkov sme okrem chuti a elánu podmienili len dvoma podmienkami:- znalosťou práce s počítačom aspoň na užívateľskej úrovni a aspoň čiastočnou znalosťou slovenského jazyka – aspoň na úrovni miestneho nárečia. Žiaľ, nemali sme úspech. Dedukujem, že u potenciálnych záujemcov z radov miestnych seniorov, ktorí sa ešte hlásia k slovenskej národnosti, mohol byť problémom znalosť práce s počítačom, keďže znalosť slovenského jazyka by ešte mohli mať primeranú, kým u mladších ročníkov, ovládajúcich prácu s počítačom problémom bolo zrejme neovládanie slovenského jazyka. Z toho vyplýva, že naše združenie predstavuje v súčasnosti doslova unikátnu organizáciu, ktorá združila nadšencov – dobrovoľníkov pre túto prácu, čo sa nepodarilo ani v dolnozemskej regióne. Z nadšencov, amatérov sa po štyroch-piatich rokoch vyformoval aj vďaka výbornej menežérskej práci vedúceho združenia Ing. Ľubomíra Kmeťa kolektív v súčasnosti už naslovovzatých odborníkov, disponujúci bez prehánania značnými skúsenosťami, poznatkami, informáciami a znalosťami z oblasti matričných záznamov starých uhorských matrik, ktorých už v žiadnom prípade nemožno nazvať amatérmi!. Myslím, že túto skutočnosť si treba veľmi vážiť, že vďaka priaznivým podmienkam sa vznik takéhoto špecializovaného združenia u nás – na Slovensku - podaril.

Dá sa povedať, že väčšina z členov združenia v súčasnosti je v súčasnosti zapojená do indexácie cirkevnej matriky dolnozemskej metropolu - Békešskej Čaby, ktorá patrí medzi najrozsiahlejšie matriky vôbec. V porovnaní s komlóšskou matrikou, ktorú kolektív asi 20 členov združenia elektronicky spracoval a vypároval za obdobie asi 4 rokov – čabianska matrika je rozsahom asi štvornásobne väčšia. Keďže sme však združenie pre genealogický výskum dolnozemsých Slovákov a Čaba bola a dodnes čiastočne aj je ich metropolou, akýmsi „hlavným mestom“ – myslím si, že je prirodzené venovať patričnú pozornosť aj miestnej cirkevnej matrike, obsahujúcej bohatý zdroj poznatkoch o našich bližších a vzdialenejších predkoch.

Samozrejme, aj pri genealogickom bádání je potrebné si ponajprv urobiť akýsi „základný výskum“, ako hovoria naši akademici – vedeckí pracovníci. Ten obsahuje v našich podmienkach predovšetkým prvotné spracovanie – elektronický prepis matričných údajov z kníh krstov, sobášov a úmrtí. Táto časť, na ktorej pracuje v súčasnosti väčšina členov združenia, je náročná na čas a trpezlivosť. Treba presne prepísať nesmierne veľa matričných záznamov, pritom treba upravovať aj pôvodné údaje v latinskom či maďarskom jazyku do slovenského jazyka, prekladať poznámky farárov – matrikárov o jednotlivých zapísaných osobách a ich rodinných príslušníkoch. Priznám sa, že keď už znova a znova indexujem často sa opakujúce mená a priezviská (ako napríklad často sa opakujúce priezvisko Kováč) občas myslím zabehnem mimo text a vtedy prepisujem matričný záznam o krstne takejto osoby mechanicky, stereotypne, rutinne. Zrejme aj iní členovia majú obdobné skúsenosti. Akonáhle však sa vyskytne nejaká latinská (či u iných členov maďarská) poznámka pána farára – zbystrím pozornosť a usilujem sa ju preložiť čo najvernejšie, využívajúc svoje školské vedomosti ale aj doteraz nadobudnutú prax v tejto oblasti. Čiže pokiaľ sa niekomu zdá indexovanie ako len mechanická práca – pri prekladoch poznámok to určite neplatí a človek musí vynaložiť neraz všetky poznatky a vedomosti, aby to zvládol.

Za indexovaním matričných údajov (– čo by sme mohli pripodobniť ako základný výskum vo sfére vedy) nasleduje tzv. aplikovaný výskum. To v našom prípade začína tzv. párovaním – čiže porovnávaním matričných údajov o narodení, resp. krstoch, sobášoch a úmrtiach členov jednotlivých rodín a hľadaním ich rodinných vzťahov. Je to nepochybne intelektuálne a vedomostne náročnejšia činnosť, ktorá vyžaduje patričné skúsenosti a vedomosti. Navyiac sa vyžaduje aj vyššia úroveň práce s počítačom, čo nie každý z nás zatiaľ dokáže – vrátame mňa osobne. Preto by som navrhol, resp. privítal, pokiaľ by počítačovo zdatní kolegovia a kolegyně, ktorí sú zapojení do procesu párovania údajov z databázy, sa pokúsili pre nás ostatných pripraviť ako pomôcku stručný manuál s popisom jednotlivých krokov, ktoré je potrebné urobiť od začiatku procesu párovania až po jeho záver.

Dalo by sa ešte veľa hovoriť o objektívnych, poznatkových benefitoch, či o subjektívnych pocitoch každého z nás, ktoré nadobúdame počas práci na matričných záznamoch – ale o tom snád nabudúce.

Ján Hovorka